

IZLOŽBA »Fotografija u Istri do 1918. - Iz fundusa Zbirke fotografija, negativa i fotografske opreme« Povijesnoga muzeja Istre

Fiorini Gallinaro: Gradski orkestar

Jelena MANDIĆ-MUŠČET
jelena.mandic@vjesnik.hr

Dok pozornost domaće i strane publike na jadranskoj obali privlači filmski festival u Puli, našu je pažnju u kontinentalnom dijelu Hrvatske privukao još jedan pulski proizvod, u kojemu do kraja kolovoza možemo uživati u Muzeju grada Zagrebu.

Riječ je o izložbi »Fotografija u Istri do 1918. - Iz fundusa Zbirke fotografija, negativa i fotografske opreme«, kojom Povijesni muzej Istre prvi put predstavlja dio fundusa svoje bogate i zanimljive zbirke.

Stare portretne, panoramske, dokumentarno-reportažne i stereoskopske fotografije, jednako kao i dirljive fotozgodnice, raritetni fotografski albumi te fotoaparati koje su izradili i upotrebljavali prvi profesionalni fotografi - dočaravaju zaboravljeni svijet nepopustljivih zanatskih pravila kojima se danas, dok s nepodnošljivom lakoćom okidamo snimke na minijaturnim digitalcima, nimalo ne zamaramo.

Najdemokratijski medij

Portretiramo članove obitelji i prijatelje kad god nam to padne na pamet, zaboravljajući da naši predci nisu imali tu povlasticu. Kad ugledamo panoramu pred kojom nam zastaje dah, jednostavno posegnemo za aparatom koji stane u svaki džep. Da bi ovjekovječio takav prizor, profesionalni je fotograf nekoć morao nositi glomaznu fotografsku opremu, koja je težila i nekoliko desetaka kilograma.

U doba u kojemu je fotografija postala najdemokratijski medij, dostupan doslovno svakomu, i kada cijeli svijet obilježava 170. obljetnicu njezina otkrića, Povijesni muzej Istre ukazuje nam na činjenicu da, zbog političke i kulturne povezanosti s Bečom, pojavu fotografije u Istri nije trebalo puno čekati.

Hrvatska je bila u korak s otkrićem fotografije od samoga po-

četka, o čemu svjedoči podatak da je u Danici ilirskoj u travnju 1839. godine, samo tri mjeseca nakon predstavljanja dagerotipije u Francuskoj, objavljen članak pod naslovom »Najvažnije otkriće našeg vremena«.

Začetnici Caenazzo i Mioni

Prvi profesionalni fotograf Demetar Novković, podsjeća autorica izložbe Lana Skuljan, djeluje u Zagrebu već 1840-ih godina, a prvi profesionalni fotografski atelijer utemeljio je zagrebački fotograf Franjo Pommer 1856. godine. Osim u Zagrebu, fotografija se istodobno pojavljuje u Osijeku, Karlovcu, Rijeci i Zadru.

Začetke istarske fotografije autorica izložbe veže uz dvojicu fotografa koji su djelovali 1860-ih, fotografa amatera Luigija Caenazza i začetnika profesionalne fotografije Luigija Mionija. Luigi Mioni otvara 1862. godine prvi profesionalni fotografski atelijer u Puli, a djelovao je i kao prvi mornarički fotograf.

U Puli krajem 19. stoljeća i tijekom prvih dvaju desetljeća 20. stoljeća djeluju brojni profesionalni fotografi i atelijeri: Giovanni Bonivento, Demetrio Buttignoni, fotografski studio Ofelia, Angelo Ghega, Cesare Gallinaro, Fiorini G. Gallinaro, Erminio Mioni, Stephan Vlach, Heinrich Zamboni te atelijeri Flora, Olympia, Schrecker, Sintich & Co i Venus.

Carški fotograf Alois Beer

Značajan su doprinos početima fotografije u Istri dali i neki strani fotografi, koji su se posebno istaknuli na području mornaričke fotografije. Najpoznatiji je svakako bio Alois Beer, carski i kraljevski dvorski fotograf iz Klagenfurta, koji je snimao scene u pulskoj luci i gradu te vedute gotovo svih istarskih mjesta.

Uz njega, vrijedni su spomena i tršćanski fotograf J. B. Rottmayer, austrijski fotograf Antun Hauger koji snimao fotografije za atelijer Rotes Kreuz te Benedikt Lergetporer koji se istaknuo kao izniman fotograf krajolika.

»Većina je fotografa i atelijera uglavnom izradivala portretne

Stephan Vlach: Portret djevojčice i dječaka, Pula, 1910.-1918.

U godini u kojoj cijeli svijet obilježava 170. obljetnicu otkrića fotografije, Povijesni muzej Istre nas podsjeća da Hrvatska ima vrlo vrijednu fotografsku baštinu koja je nastajala u korak sa svjetskim spoznajama

Najvažniji reklamni dio fotografske djelatnosti: Logotip na reversima fotografskih kartona

Stare fotografije dočaravaju zaboravljeni svijet nepopustljivih zanatskih pravila kojima se danas, dok s nepodnošljivom lakoćom okidamo snimke na minijaturnim digitalcima, nimalo ne zamaramo

Edmondo Jelussich: Kupaći, Opatija, 1905.

Fotografsko blago uklonjeno s margine

Nepoznati autor: Prodavači limenog posuda - latari, Pula, početak 20. stoljeća

SPECIFIČNOST ISTRE

Manevar jedrima na školskom brodu

Mornarička fotografija

U odnosu na druge dijelove Hrvatske, Istra se izdvaja po mornaričkoj fotografiji. Pula je, naime, bila glavna austrougarska ratna luka, a njezine su aktivnosti, od svakodnevnoga života mornara do velikih ekspedicija, pomno bilježili službeni mornarički fotografi. Dokumentirano je praktički sve: cjelokupna ratna flota, mornaričko zrakoplovstvo i najvažnije mornaričke ustanove te realne životne scene na palubi, u spavaonicama, strojarnici... U nizu zanimljivih fotografija izdvaja se i pobjednički trenutak Austrougarske mornarice u Prvom svjetskom ratu - izvlačenje oborenoga talijanskog zračnog broda Citta di Jesi u pulskoj uvali Saccorgiana.

Anton Hauger: Mornari s dimnim maskama

Heinrich Zamboni: Portret djevojčice s mašnom, Pula, oko 1915.

Giovanni Bonivento: Grupni portret članova dobrovoljne udruge Mladi Hrvati s bojnoga broda Radetzky

Nepoznati autor: Panorama trgovačkog dijela pulske luke

fotografije u dva najpopularnija formata - formatu posjetnice i kabinet formatu. Svaka je fotografija podijeljena na karton čiji je revers ujedno bio i reklama fotografskoga obrta - sadržavao je osnovne podatke o imenu fotografa ili atelijera, adresu te eventualno popis nagrada s raznih izložaba», navodi autorica izložbe.

Pionirski pothvat

Stilovi portretiranja mijenjali su se tijekom desetljeća, počevši od jednostavnog i strogog pristupa u kojemu se snima cijela figura osobe dok stoji ili sjedi ispred neutralne ravne pozadine, s pogledom usmjerenim ravno u kameru, uz ateljijske rekvizite koji su imali isključivo funkcionalnu ulogu. Portretirane osobe poslije ne gledaju izravno u kame-

ru, a u ruci drže simbolične predmete poput lepeze ili cigarete. Pojavljuju se i oslikane pozadine s motivima mora ili šumskog krajolika te razigrani ateljijski rekviziti: dijelovi kamenih ili drvenih balustrada, biljke...

Osim portretnih fotografija, snimale su se i dokumentarno-reportažne te panoramske fotografije koje su danas bogat izvor za proučavanje graditeljskoga naslijeđa istarskih mjesta, kao i za razna gospodarska, kulturno-povijesna, etnološka i sociološka istraživanja, napominje Lana Skuljan, koja je ovom izložbom otkrivala pionirski pothvat.

Naime, Istra je u obzoru hrvatske fotografije dosad samo marginalno obrađivana, a tristiinjak izloženih predmeta pokazuje da joj u tom kontekstu pripada istaknuto mjesto.